

Принципи формування архітектури мультифункціональних культурно-освітніх центрів у великих містах

Вероніка Глушенко, студентка¹ (ORCID: 0009-0007-9435-8538)
Олександра Малійова, асистент¹ (ORCID: 0009-0002-8184-3845)

¹ Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

Дослідження присвячене аналізу та систематизації принципів формування мультифункціональних культурно-освітніх центрів (МК-ОЦ) у міському середовищі XXI століття. У статті представлено комплексний огляд сучасних підходів до архітектурного проектування таких центрів, включно з урбаністичними, культурологічними та екологічними аспектами. Проведено порівняльний аналіз міжнародного та українського досвіду, висвітлено ключові тенденції та інноваційні практики, що впливають на формування МК-ОЦ. Виділено принципи функціональності, гнучкості, інтеграції у міський контекст, культурної ідентичності та сталого розвитку. Запропоновано методологічні підходи, які дозволяють забезпечити ефективність використання архітектурного простору та соціальну значущість таких об'єктів.

Ключові слова: архітектура, мультифункціональний культурно-освітній центр, урбанізм, принципи формування, сталий розвиток, інтеграція культурних функцій, культурна ідентичність, гнучкість простору.

1. ВСТУП

Міське середовище сучасності зазнає суттєвих трансформацій під впливом соціально-економічних, культурних та технологічних чинників. Урбанізація призводить до зростання щільності забудови та необхідності оптимального використання міського простору.

Цифровізація та глобалізація культури змінюють формат громадських функцій та вимоги до культурних та освітніх об'єктів. Потреба у створенні просторово та функціонально інтегрованих центрів стає ключовою для підтримки культурної активності, розвитку креативного середовища та формування соціальної згуртованості [2,3,5].

Мультифункціональні культурно-освітні центри (МК-ОЦ) виступають як інструмент формування культурного «хабу», де поєднуються освіта, культура, наука та соціальна взаємодія. Вони забезпечують доступ до освітніх програм, культурних заходів та технологічних інновацій, таких як VR/AR, інтерактивні медіа та цифрові платформи, що дозволяють залучати різні категорії населення та підтримувати активність громади [8,9].

Актуальність теми обумовлена наступними чинниками:

- інтенсифікація урбанізації та обмеженість простору в центральних частинах міст;
- зростання культурної мобільності та потреби у мультифункціональних програмах;
- використання новітніх технологій для підвищення освітнього та культурного потенціалу центрів;
- екологічні виклики та необхідність застосування енергоефективних та безпечних матеріалів [5,6].

2. МЕТА РОБОТИ

Мета дослідження полягає у формуванні системи принципів ефективного проектування МК-ОЦ, що забезпечують їх функціональність, гнучкість, інтеграцію у міське середовище та відповідність принципам сталого розвитку [2,4,5].

Завдання дослідження:

- провести аналіз сучасних теоретичних концепцій архітектурного проектування МК-ОЦ та суспільної ролі культурно-освітніх центрів;
 - дослідити міжнародний та український досвід реалізації МК-ОЦ, включно з аналізом структур, функціональних зон та технологічних рішень;
 - виявити основні принципи формування архітектури МК-ОЦ та визначити методологічні підходи до їх реалізації;
 - розробити рекомендації для архітекторів, міських планувальників та органів місцевого самоврядування щодо інтеграції МК-ОЦ у місто.
- Очікуваний результат: створення методології проектування МК-ОЦ, що поєднує урбаністичний, культурологічний та екологічний підходи, та визначення конкретних принципів архітектурного формування центрів, здатних забезпечувати соціальну, культурну та освітню функції [2,4,7].

3. ОСНОВНА ЧАСТИНА

3.1. Теоретичні підходи

Сучасна архітектура МК-ОЦ розглядається як багаторівнева система, що інтегрує різні функції та соціальні взаємодії.

Відповідно до сучасних досліджень, проектування таких центрів має враховувати три ключові аспекти:

- Урбаністичний підхід: об'єкти повинні органічно інтегруватися в міське середовище, створюючи зв'язки з транспортною інфраструктурою, громадськими просторами та культурними вузлами [2,3].
- Культурологічний підхід: архітектура має відображати локальну культурну спадщину, історичний контекст та соціальні традиції [4,10].
- Екологічний підхід: використання енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії та екологічно чистих матеріалів [5,6].

3.2. Аналіз міжнародної практики

Детальний розгляд міжнародних прикладів дозволяє виділити інноваційні рішення та ефективні практики інтеграції МК-ОЦ у міське середовище.

Центр Помпідю, Париж (1977, Ренцо П'яно та Річард Роджерс): поєднання музею, бібліотеки, виставкових та освітніх зон у відкритому та гнучкому просторі, орієнтованому на взаємодію з громадою.

Barbican Centre, Лондон (1982, Пітер Браун, Хелен Сімсон): мультифункціональний комплекс, що поєднує театри, концертні зали, галереї та освітні приміщення; активне використання громадських просторів у 24/7 режимі.

ZKM, Карлсруе, Німеччина (1977, Петер Бюклер та Райнхард Хайнцельманн): інтеграція цифрового медіа-мистецтва, дослідницьких та освітніх функцій у єдину структуру; приклад застосування технологій VR/AR.

Національний культурно-освітній центр України (1970, Олександр Малиновський та співавтор.): сучасні українські проекти включають інтерактивні експозиції та освітні програми з використанням новітніх технологій, забезпечуючи високу залученість громади.

3.3. Принципи формування архітектури МК-ОЦ

Основні принципи:

Гнучкість простору – легке пере планування зон із мобільними перегородками та трансформованим освітленням.

- Інтеграція у міський контекст – зв'язки з публічними просторами, транспортом та зеленими зонами.
- Сталій розвиток – енергоефективні рішення, локальні матеріали, зелені дахи.
- Інноваційність – цифрові платформи, VR/AR, інтерактивні медіа.
- Культурна ідентичність – відображення локальних традицій та історії.
- Доступність та інклюзивність – пандуси, ліфти, спеціально обладнані зони.

Міждисциплінарний підхід включає:

- Теоретичний аналіз – систематизація літератури та міжнародного досвіду.
- Компаративний аналіз – оцінка українських та міжнародних центрів.
- Кейс-стаді – розгляд прикладів Центру Помпідю, Barbican Centre, ZKM та Національного культурно-освітнього центру України.
- Метод формування принципів – синтез даних для адаптивної методології проектування.

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Практичним результатом є створення нових схем зонування з урахуванням публічних, освітніх, виставкових та культурних площ, інтегровані з технологіями управління потоками відвідувачів.

- Планування простору: комбіновані виставкові, навчальні та громадські зони.
- Цифрові рішення: VR/AR, інтерактивні медіа та IoT.
- Гнучкі конструкції: трансформовані перегородки та модульні меблі.
- Екологічні рішення: сонячні панелі, зелені дахи, енергоефективне освітлення.

- Культурна інтеграція: дизайн із локальними символами та матеріалами.
- Інклюзивність: безбар'єрний доступ, пандуси, ліфти, спеціальні навчальні та виставкові зони.

5. ВИСНОВКИ

МК-ОЦ поєднують освітню, культурну та соціальну функції в сучасному місті.

Основні принципи (гнучкість, інтеграція, сталий розвиток, інноваційність, культурна ідентичність, інклюзивність) забезпечують ефективність центрів.

VR/AR та інтерактивні медіа підвищують залучення громади.

Методологія має міждисциплінарний характер і дозволяє адаптувати проектування під локальні умови.

Використання цих принципів сприяє формуванню культурної ідентичності та соціальної згуртованості міста.

Список літератури

- [1] Jacobs, J. The Death and Life of Great American Cities. New York: Random House, 1961. 458 p.
- [2] Lynch, K. The Image of the City. Cambridge: MIT Press, 1960. 194 p.
- [3] Gehl, J. Cities for People. Washington: Island Press, 2010. 240 p.
- [4] Relph, E. Place and Placelessness. London: Pion, 1976. 156 p.
- [5] Lehmann, S. Sustainable Urbanism: Urban Design With Nature. London: Routledge, 2015. 320 p.
- [6] Beatley, T. Green Urbanism: Learning From European Cities. Washington: Island Press, 2012. 320 p.
- [7] Sudjic, D. The Edifice Complex. London: Penguin Books, 2005. 416 p.
- [8] Davis, I. The Architecture of Engagement. London: Routledge, 2017. 256 p.
- [9] Сидоренко, І. Інноваційні технології в культурно-освітніх просторах України. Київ: Априорі, 2020. 320 p.
- [10] Dovey, K. Urban Design Thinking. London: Routledge, 2016. 320 p. Microsoft. Attention spans research report. Microsoft Canada, 2015. 52 p.